

Judikatūras krājums

TIESAS SPRIEDUMS (otrā palāta)

2019. gada 11. aprīlī*

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Direktīva 2003/88/EK – Darba laika organizēšana – Darba ņēmēju drošības un veselības aizsardzība – Maksimālais nedēļas darba laiks – Bāzes laikposms – Slidošs vai fiksēts raksturs – Atkāpe – Policijas ierēdņi

Lietā C-254/18

par lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu atbilstoši LESD 267. pantam, ko *Conseil d'État* (Valsts padome, Francija) iesniedza ar lēmumu, kas pieņemts 2018. gada 4. aprīlī un kas Tiesā registrēts 2018. gada 12. aprīlī, tiesvedībā

Syndicat des cadres de la sécurité intérieure

pret

Premier ministre,

Ministre de l'Intérieur,

Ministre de l'Action et des Comptes publics,

TIESA (otrā palāta)

šādā sastāvā: palātas priekšsēdētājs A. Arabadžijevs [*A. Arabadjiev*] (referents), tiesneši T. fon Danvics [*T. von Danwitz*], E. Levits, K. Vajda [*C. Vajda*] un P. Dž. Švirebs [*P. G. Xuereb*],

ģenerāladvokāts: Dž. Pitrucella [*G. Pitruzzella*],

sekretāre: V. Džakobo-Peironna [*V. Giacobbo-Peyronnel*], administratore,

ņemot vērā rakstveida procesu un 2018. gada 29. novembra tiesas sēdi,

ņemot vērā apsvērumus, ko sniedza:

- *Syndicat des cadres de la sécurité intérieure* vārdā – *P. Gernez*, advokāts,
- Francijas valdības vārdā – *R. Coesme*, kā arī *A.-L. Desjonquères* un *E. de Moustier*, pārstāvji,
- Eiropas Komisijas vārdā – *C. Valero* un *M. van Beek*, pārstāvji,

noklausījusies ģenerāladvokāta secinājumus 2019. gada 28. februāra tiesas sēdē,

* Tiesvedības valoda – franču.

pasludina šo spriedumu.

Spriedums

- 1 Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir par to, kā interpretēt Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2003/88/EK (2003. gada 4. novembris) par konkrētiem darba laika organizēšanas aspektiem (OV 2003, L 299, 9. lpp.) 6. panta b) punktu, 16. panta b) punktu, 17. panta 3. punktu un 19. panta pirmo daļu.
- 2 Šis lūgums ir iesniegts saistībā ar tiesvedību starp *Syndicat des cadres de la sécurité intérieure* [Valsts drošības darbinieku arodbiedrību] (turpmāk tekstā – “SCSI”), no vienas puses, un *Premier ministre* [premjerministru] (Francija), *ministre de l’Intérieur* [iekšlietu ministru] (Francija), kā arī *ministre de l’Action et des Comptes publics* [valsts pārvaldes un budžeta ministru] (Francija), no otras puses, par to, kāds bāzes laikposms tiek izmantots valsts policijas dienesta aktīvo ierēdņu vidējā nedēļas darba laika aprēķināšanai.

Atbilstošās tiesību normas

Savienības tiesības

Direktīva 89/391/EEK

- 3 Padomes Direktīvas 89/391/EEK (1989. gada 12. jūnijs) par pasākumiem, kas ieviešami, lai uzlabotu darba ņēmēju drošību un veselības aizsardzību darbā (OV 1989, L 183, 1. lpp.), 2. pantā ir noteikts:
  - “1. Šī direktīva attiecas uz visām valsts un privātas darbības nozarēm (rūpniecību, lauksaimniecību, tirdzniecību, pārvaldi, pakalpojumiem, izglītību, kultūru, izklaidi u.c.).
  2. Šī direktīva nav piemērojama, ja tā ir nenovēršamā pretrunā dažu valsts dienestu darbības īpatnībām, piemēram, bruņotajos spēkos vai policijā, vai kādā īpašā civilās aizsardzības dienestā.Tādā gadījumā darba ņēmēju drošība un veselības aizsardzība, cik iespējams, jānodrošina, apzinoties šīs direktīvas izvirzītos mērķus.”

Direktīva 2003/88

- 4 Direktīvas 2003/88 15. apsvēruma ir formulēts šādi:

“Ņemot vērā jautājumus, kas var rasties, organizējot uzņēmuma darba laiku, ir vēlams nodrošināt elastību šīs direktīvas dažu noteikumu piemērošanā, kamēr tiek nodrošināta atbilstība darba ņēmēju veselības un drošības aizsardzības principiem.”
- 5 Direktīvas 2003/88 1. pants ir izteikts šādi:

“[..]

  2. Šī direktīva attiecas [uz]:
    - a) obligātiem ikdienas, iknedēļas un ikgadējiem atpūtas laikposmiem, pārtraukumiem un maksimālo nedēļas darba laiku; un

b) dažiem nakts darba, maiņu darba un darba struktūras veidiem.

3. Šo direktīvu piemēro visām darbību nozarēm, gan valsts, gan privātajām, Direktīvas 89/391/EEK 2. panta nozīmē, neskarot šīs direktīvas 14., 17., 18. un 19. pantu.

[..]

4. Direktīvas 89/391/EEK noteikumi ir pilnībā piemērojami 2. punktā minētajiem jautājumiem, neskarot stingrākus un/vai īpašus šīs direktīvas noteikumus.”

6 Direktīvas 2003/88 3. pantā, kas attiecas uz ikdienas atpūtu, ir noteikts:

“Dalībvalstis veic vajadzīgos pasākumus, lai nodrošinātu, ka katram darba ņēmējam ir tiesības uz obligātu nepārtrauktu 11 stundu atpūtas laiku katrā 24 stundu laikposmā.”

7 Šīs direktīvas 5. pantā “Nedēļas atpūtas laiks” ir paredzēts:

“Dalībvalstis veic vajadzīgos pasākumus, lai nodrošinātu, ka katrās septiņās dienās katrs darba ņēmējs ir tiesīgs uz 24 stundu obligātu nepārtrauktu atpūtas laikposmu plus 11 stundu ikdienas atpūtu, kā minēts 3. pantā.

[..]”

8 Minētās direktīvas 6. pants “Maksimālais nedēļas darba laiks” ir formulēts šādi:

“Dalībvalstis veic vajadzīgos pasākumus, lai nodrošinātu to, ka tiek ievērota vajadzība aizsargāt darba ņēmēju drošību un veselību:

[..]

b) vidējais darba laiks katram septiņu darba dienu laikposmam, ietverot virsstundu darba laiku, nepārsniedz 48 stundas.”

9 Šīs pašas direktīvas 16. pantā “Bāzes laikposmi” ir noteikts:

“Dalībvalstis var noteikt:

[..]

b) bāzes laikposmu, kas nepārsniedz četrus mēnešus, lai piemērotu 6. pantu (maksimālais darba laiks nedēļā).

Apmaksātos ikgadējā atvaļinājuma laikposmus, kas piešķirti saskaņā ar 7. pantu, bet slimības atvaļinājuma laikposmus neietver, un tie ir neitrāli, kad aprēķina vidējo rādītāju;

[..].”

10 Direktīvas 2003/88 17. pantā it īpaši ir noteiktas šādas atkāpes:

“[..]

2. Atkāpes no 3., 4. un 5. punkta var pieņemt ar normatīviem vai administratīviem aktiem vai ar koplīgumiem vai līgumiem starp darba devējiem un darbaņēmējiem nozarē, ar noteikumu, ka attiecīgiem darbaņēmējiem piešķir līdzvērtīgus kompensējošus atpūtas laikposmus vai izņēmuma gadījumos, kad objektīvu iemeslu dēļ nav iespējams piešķirt līdzvērtīgus kompensējošus atpūtas laikposmus, attiecīgajiem darbaņēmējiem tiek nodrošināta pienācīga aizsardzība.

3. Saskaņā ar šā panta 2. punktu var tikt pieļautas atkāpes no 3., 4., 5., 8. un 16. panta:

[..]

b) tādu drošības un novērošanas darbību gadījumā, kas pieprasa pastāvīgu klātbūtni, lai aizsargātu īpašumu un personas, jo īpaši bruņotā apsardze un uzraugi vai apsardzes firmas;

c) tādu darbību gadījumā, kurās ir vajadzīga nepārtraukta apkalpošana vai ražošana [..]

[..].”

11 Šīs direktīvas 19. panta “Ierobežojumi atkāpēm no bāzes laikposmiem” pirmajā un otrajā daļā ir noteikts:

“Iespēja atkāpties no 16. panta b) [..]punkta, kas noteikta 17. panta 3. punktā un 18. pantā, nedrīkst noteikt tādu atsauci [bāzes] laikposmu, kas pārsniedz sešus mēnešus.

Tomēr dalībvalstīm ir iespēja, ievērojot vispārējos principus, kas attiecas uz darbaņēmēju drošību un veselības aizsardzību, objektīvu un tehnisku iemeslu dēļ vai tādu iemeslu dēļ, kas saistīti ar darba organizēšanu, koplīgumiem vai līgumiem, kas noslēgti starp darba devējiem un darbaņēmējiem nozarē, atļaut noteikt bāzes laikposmus, kas nekādā gadījumā nepārsniedz 12 mēnešus.”

Francijas tiesības

12 *Décret n° 2000-815, du 25 août 2000, relatif à l'aménagement et à la réduction du temps de travail dans la fonction publique de l'État et dans la magistrature* [2000. gada 25. augusta Dekrēta Nr. 2000-815 par darba laika organizēšanu un samazināšanu valsts civildienestā un tiesās] (*JORF*, 2000. gada 29. augusts, 13301. lpp.), kurā grozījumi izdarīti ar *décret n° 2011-184, du 15 février 2011* [2011. gada 15. februāra Dekrētu Nr. 2011-184] (*JORF*, 2011. gada 17. februāris, 2963. lpp.), 3. pantā ir noteikts:

“I.– Darba organizācijai ir jāatbilst turpinājumā definētajām minimālajām garantijām.

Nedēļas faktiskā darba ilgums, ieskaitot virsstundas, nedrīkst ne pārsniegt četrdesmit astoņas stundas vienā nedēļā, ne četrdesmit astoņas stundas vidēji jebkurā divpadsmit sekojošu nedēļu laikposmā, un iknedēļas atpūta, principā ieskaitot svētdienu, nevar būt īsāka par trīsdesmit piecām stundām.

[..]

II.– No I punktā paredzētajiem noteikumiem var atkāpties tikai šādos gadījumos un ar šādiem nosacījumiem:

a) Ja attiecīgā sabiedriskā pakalpojuma priekšmets to pastāvīgi prasa, it īpaši personu un mantas aizsardzībai, ar *Conseil d'État* [Valsts padomes] dekrētu, kas pieņemts, ņemot vērā *comité technique ministériel* [Ministriju tehniskās komitejas] un *Conseil supérieur de la fonction publique* [Civildienesta augstākās padomes] viedokli, un kurā tiek noteikta attiecīgajai darbinieku kategorijai piešķiramā atlīdzība;

[..].”

- 13 *Décret n° 2002-1279, du 23 octobre 2002, portant dérogations aux garanties minimales de durée du travail et de repos applicables aux personnels de la police nationale* [2002. gada 23. oktobra Dekrēta Nr. 2002-1279 par atkāpēm no darba laika un atpūtas minimālajām garantijām, kas piemērojamas valsts policijas darbiniekiem] (*JORF*, 2002. gada 25. oktobris, 17681. lpp.), kurā grozījumi ir izdarīti ar *décret n° 2017-109, du 30 janvier 2017* [2017. gada 31. janvāra Dekrētu Nr. 2017-109] (*JORF*, 2017. gada 31. janvāris), 1. pants ir formulēts šādi:

“Valsts policijas dienesta aktīvo ierēdņu darba organizēšanā piemēro atkāpes no minimālajām garantijām, kas ir noteiktas iepriekš minētā 2000. gada 25. augusta dekrēta 3. panta I daļā, ja no tiem uzticētajiem pienākumiem, kas ir saistīti ar sabiedrisko drošību un mieru, kriminālpolicijas funkcijām un informācijas ievākšanu un sniegšanu, izriet nepieciešamība piemērot šādu izņēmumu.

Šai atkāpei tomēr ir jāatbilst šādiem nosacījumiem:

- 1° nedēļas darba laiks, ko aprēķina attiecībā uz katru septiņu dienu laikposmu, ieskaitot virsstundas, nedrīkst pārsniegt vidēji 48 stundas viena kalendārā gada semestrī;

[..].”

Pamatlieta un prejudiciālie jautājumi

- 14 No lēmuma par prejudiciālu jautājumu uzdošanu izriet, ka ar Dekrētu Nr. 2002-1279, kurā grozījumi izdarīti ar Dekrētu Nr. 2017-109, ir noteikti īpaši darba un atpūtas laika noteikumi, kas piemērojami Francijas valsts policijas personālam. Šajā dekrētā, it īpaši tā 1. pantā, ir paredzēts, ka nedēļas darba laiks, ko aprēķina attiecībā uz katru septiņu dienu laikposmu, ieskaitot virsstundas, nedrīkst pārsniegt vidēji 48 stundas vienā kalendārā gada semestrī.
- 15 2017. gada 28. martā *SCSI* cēla prasību *Conseil d'État* (Francija), lai prasītu atcelt šo tiesību normu. *SCSI* it īpaši apgalvo, ka, tā kā minētajā tiesību normā vidējā nedēļas darba laika aprēķināšanai tiek izmantots bāzes laikposms, kas ir izteikts kalendārā gada semestros, nevis sešu mēnešu bāzes laikposms, kura sākums un beigas mainītos laika gaitā, tā ir pretrunā Direktīvas 2003/88 noteikumiem.
- 16 Iesniedzējtiesa vaicā, vai apvienotie Direktīvas 2003/88 6. un 16. panta noteikumi ir jāinterpretē tādējādi, ka tajos ir noteikts bāzes laikposms, kas tiek noteikts slidoši, vai arī tādējādi, ka tajos dalībvalstīm ir atstāta izvēle šo laikposmu paredzēt kā slidoša vai fiksēta rakstura laikposmu.
- 17 Tā arī vaicā – gadījumā, ja būtu iespējams tikai slidošs bāzes laikposms, – vai minētais laikposms vienmēr var saglabāt tā slidošo raksturu, ja tas saskaņā ar Direktīvas 2003/88 17. panta 3. punkta b) apakšpunktā paredzēto atkāpi tiktu paplašināts līdz sešiem mēnešiem.
- 18 Šādos apstākļos *Conseil d'État* nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:
- “1) Vai [Direktīvas 2003/88] 6. un 16. panta normas ir jāinterpretē tādējādi, ka ar tām ir noteikts slidošā tipa bāzes laikposms vai arī dalībvalstīm ir atstāta izvēle paredzēt šo laikposmu kā slidoša vai fiksēta rakstura?”
- 2) Gadījumā, ja šīs normas būtu jāinterpretē tādējādi, ka ar tām ir noteikts slidošais bāzes laikposms, vai 17. pantā paredzētā iespēja atkāpties no 16. panta b) punkta var attiekties ne tikai uz bāzes laikposma ilgumu, bet arī uz tā slidošo raksturu?”

Par prejudiciālajiem jautājumiem

- 19 Uzdodot šos divus jautājumus, kas ir jāizvērtē kopā, iesniedzējtiesa būtībā jautā, vai Direktīvas 2003/88 6. panta b) punkts, 16. panta b) punkts un 19. panta pirmā daļa ir jāinterpretē tādējādi, ka tiem pretrunā ir tāds valsts tiesiskais regulējums, kurā, lai aprēķinātu vidējo nedēļas darba laiku, ir paredzēti bāzes laikposmi, kas sākas un beidzas fiksētos kalendāra datumos, nevis bāzes laikposmi, kas tiek noteikti slidoši.
- 20 Atbilstoši minētās direktīvas 6. panta b) punktam “vidējais darba laiks katram septiņu darba dienu laikposmam, ietverot virsstundu darba laiku, nepārsniedz 48 stundas”.
- 21 Šīs pašas direktīvas 16. panta b) punktā ir noteikts, ka dalībvalstis vidējā nedēļas darba laika aprēķināšanai var paredzēt bāzes laikposmu, kas nepārsniedz četrus mēnešus.
- 22 Direktīvas 2003/88 16. panta b) punktā norādītais bāzes laikposms atbilstoši šīs direktīvas 19. panta pirmajai daļai izņēmuma kārtā var tikt pagarināts līdz sešiem mēnešiem atsevišķos gadījumos vai noteiktām darbībām, kas it īpaši paredzētas minētās direktīvas 17. panta 3. punktā, kā, piemēram, “tādu drošības un novērošanas darbību gadījumā, kas pieprasa pastāvīgu klātbūtni, lai aizsargātu īpašumu un personas” vai “tādu darbību gadījumā, kurās ir vajadzīga nepārtraukta apkalpošana vai ražošana”. Pamatlietā Francijas Republika ir piemērojusi šo atkāpi ietverošo regulējumu valsts policijas dienesta aktīvajiem ierēdņiem.
- 23 Tādējādi no šī sprieduma 21. un 22. punktā minētajām tiesību normām izriet, ka vidējais nedēļas darba laiks var tikt aprēķināts, pamatojoties nevis uz septiņu dienu laikposmu, bet pamatojoties uz laikposmiem, kas tiek dēvēti par “bāzes” laikposmiem un kas var sasniegt četrus mēnešus atbilstoši kopējam tiesiskajam regulējumam un sešus mēnešus atbilstoši atkāpes tiesiskajam regulējumam. Vidējā nedēļas darba laika aprēķināšana par šādiem bāzes laikposmiem saskaņā ar Direktīvas 2003/88 15. apsvērumu ir vērsta uz to, lai piešķirtu noteiktu elastību šīs direktīvas 6. panta b) punkta piemērošanai tādējādi, lai jebkāda maksimālā nedēļas darba laika pārsniegšana noteiktos bāzes laikposma brīžos varētu tikt kompensēta ar atbilstošiem samazinājumiem citos laikposma brīžos. Tādējādi netiek prasīta darba stundu skaita vienāda sadalīšana visā bāzes laikposmā (spriedums, 2017. gada 9. novembris, *Maior Marques da Rosa*, C-306/16, EU:C:2017:844, 43. punkts).
- 24 No šī sprieduma 21. un 22. punktā minētajām tiesību normām izriet arī, ka jēdziens “bāzes laikposms”, pirmkārt, ir vienots jēdziens, kam ir viena un tā pati nozīme gan atbilstoši kopējam tiesiskajam regulējumam, gan atbilstoši atkāpes tiesiskajam regulējumam, un, otrkārt, jēdziens, kurš neietver nekādas atsauces uz dalībvalstu valsts tiesībām un kurš tāpat ir jāuzskata pa autonomu Savienības tiesību jēdzienu un jāinterpretē vienoti pēdējās minētās teritorijā – neatkarīgi no dalībvalstīs izmantotajām kvalifikācijām, ņemot vērā attiecīgo tiesību normu formulējumu, kā arī to kontekstu un tiesiskā regulējuma, kurā tās ietilpst, mērķi (pēc analogijas skat. spriedumu, 2017. gada 9. novembris, *Maior Marques da Rosa*, C-306/16, EU:C:2017:844, 38. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 25 Turklāt, ievērojot Direktīvas 2003/88 16. un 19. panta formulējumu un kontekstu, kā arī tās mērķus, ir jānosaka, vai bāzes laikposmi var tikt definēti kā laikposmi, kas sākas un beidzas fiksētos kalendāros datumos, tas ir, fiksēti bāzes laikposmi, vai arī kā laikposmi, kuru sākums un beigas ir pastāvīgi slidoši laika gaitā, tas ir, slidoši bāzes laikposmi.
- 26 Pirmkārt, jākonstatē, kā ģenerālvokāts ir norādījis secinājumā 46. punktā, ka Direktīvas 2003/88 16. un 19. panta formulējumā nav nekas teikts par jautājumu, vai bāzes laikposmi ir jānosaka fiksēti vai slidoši un vai tāpat šo pantu saturam vienas no šīm metodēm izmantošana nav vairāk pretrunā nekā otras izmantošana.
- 27 Otrkārt, konteksts, kurā iekļaujas Direktīvas 2003/88 16. un 19. pants, kā ģenerālvokāts ir norādījis secinājumā 58. punktā, arī neļauj atbildēt uz šo jautājumu.

- 28 Ir tiesa, kā Francijas valdība un Eiropas Komisija ir uzsvērušas savos rakstveida apsvērumos, ka Tiesa attiecībā uz Direktīvas 2003/88 5. pantā norādīto “septiņu dienu laikposmu” iknedēļas atpūtai, ko Tiesa ir kvalificējusi kā “bāzes laikposmu” šīs direktīvas izpratnē, ir konstatējusi, ka šajos apstākļos bāzes laikposmu var definēt kā noteiktu laikposmu, kurā ir piešķirams zināms skaits secīgu atpūtas stundu neatkarīgi no brīža, kurā tiek piešķirtas šīs atpūtas stundas (spriedums, 2017. gada 9. novembris, *Maio Marques da Rosa*, C-306/16, EU:C:2017:844, 43. punkts). Francijas valdība no vārda “noteikts” izmantošanas minētā sprieduma 43. punktā secina, ka jēdziens “bāzes laikposms” drīzāk ir jāsaprot kā fiksēta tipa laikposms.
- 29 Tomēr šādai 2017. gada 9. novembra sprieduma *Maio Marques da Rosa* (C-306/16, EU:C:2017:844) 43. punkta interpretācijai, kā ģenerālvokāts ir norādījis secinājumā 55. punktā, nevar piekrist. Šajā spriedumā izmantotais vārds “noteikts” ir jāsaprot nevis kā “laikposms, kas obligāti sakrīt ar kalendāru”, bet kā “laika mērvienība”, tas ir, minētajā spriedumā – septiņu dienu laikposms.
- 30 Lietā, kurā ir taisīts 2017. gada 9. novembra spriedums *Maio Marques da Rosa* (C-306/16, EU:C:2017:844), Tiesas analizētais jautājums attiecas nevis uz bāzes laikposma fiksēto vai slidošo raksturu, bet vienīgi uz to, vai Direktīvas 2003/88 5. pantā norādītā obligātā iknedēļas atpūtas diena ir jāpiešķir ne vēlāk kā dienā pēc sešu secīgu darba dienu laikposma vai arī tai ir jāietilpst katrā septiņu dienu laikposmā. Izvēloties pēdējo minēto risinājumu, Tiesa ar “noteiktu laikposmu” ir sapratusi noteikta ilguma laikposmu, nenolemjot, vai šī laikposma sākumam un beigām ir jāsakrīt ar kalendāru vai, vispārīgāk, jāatbilst iesaldētiem datumiem, kā, piemēram, kalendārajai nedēļai.
- 31 No iepriekš minētā izriet, ka, tā kā no Direktīvas 2003/88 16. un 19. panta formulējuma un konteksta neizriet norādes, dalībvalstis principā var brīvi noteikt bāzes laikposmus atbilstoši to izvēlētai metodei, ievērojot šīs direktīvas mērķus.
- 32 Treškārt, attiecībā uz Direktīvas 2003/88 mērķiem jāatgādina, ka no pastāvīgās judikatūras izriet, ka šīs direktīvas mērķis ir garantēt labāku darba ņēmēju drošības un veselības aizsardzību, it īpaši tās 6. panta b) punktā paredzot vidējā nedēļas darba laika maksimālo robežu. Šī maksimālā robeža ir īpaši nozīmīgs Savienības sociālo tiesību noteikums, uz kuru kā minimālu normu, kas vajadzīga drošības un veselības aizsardzības nodrošināšanai, ir jābūt tiesībām katram darba ņēmējam (spriedumi, 2010. gada 14. oktobris, *Fuß*, C-243/09, EU:C:2010:609, 32. un 33. punkts, kā arī tajos minētā judikatūra, un 2015. gada 10. septembris, *Federación de Servicios Privados del sindicato Comisiones obreras*, C-266/14, EU:C:2015:578, 23. un 24. punkts, kā arī tajos minētā judikatūra).
- 33 Turklāt ir svarīgi, lai Direktīvā 2003/88 darba ņēmējiem piešķirto tiesību lietderīga iedarbība tiktu nodrošināta pilnībā, un tas obligāti nozīmē pienākumu dalībvalstīm nodrošināt katras šajā direktīvā noteiktās minimālās normas ievērošanu un it īpaši novērst jebkādu minētās direktīvas 6. panta b) punktā noteiktā vidējā maksimālā nedēļas darba laika pārsniegšanu. Šī interpretācija faktiski ir vienīgā, kas atbilst pašas direktīvas mērķim nodrošināt darba ņēmēju drošības un veselības aizsardzību, ļaujot tiem faktiski strādāt darba laiku, kas vidēji nav lielāks par maksimālo 48 stundu nedēļā robežu visā bāzes laikposmā (šajā nozīmē skat. spriedumus, 2006. gada 7. septembris, Komisija/Apvienotā Karaliste, C-484/04, EU:C:2006:526, 40. punkts un tajā minētā judikatūra, kā arī 2010. gada 14. oktobris, *Fuß*, C-243/09, EU:C:2010:609, 51. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 34 Šajā ziņā Tiesa ir nospriedusi, ka šis mērķis paredz, ka katram darba ņēmējam it īpaši ir tiesības uz piemērotu atpūtas laiku, kam ir jābūt ne tikai efektīvam, ļaujot attiecīgajām personām atgūties no noguruma, kas radies viņu darba laikā, bet arī preventīvam, lai pēc iespējas novērstu visus riskus attiecībā uz darba ņēmēju drošību un veselību, kurus varētu radīt secīgi darba laikposmi bez nepieciešamās atpūtas (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2006. gada 7. septembris, Komisija/Apvienotā Karaliste, C-484/04, EU:C:2006:526, 41. punkts un tajā minētā judikatūra).

- 35 Jāuzsver arī, kā izriet no Direktīvas 2003/88 15. apsvēruma, ka elastība, kas ar šo direktīvu ir piešķirta tās 16. un 19. pantam attiecībā it īpaši uz minētās direktīvas 6. panta b) punkta piemērošanu, neietekmē darba ņēmēju drošības un veselības aizsardzības principu ievērošanu.
- 36 Turklāt no Tiesas judikatūras izriet, ka Direktīvas 2003/88 17. pantā paredzētās atkāpes ir jāinterpretē tādējādi, ka to piemērošanas joma ir attiecināma tikai uz to, kas ir nepieciešams to interešu nodrošināšanai, kuru aizsardzību šī atkāpe padara iespējamu (šajā nozīmē skat. spriedumus, 2017. gada 26. jūlijs, *Hälvä* u.c., C-175/16, EU:C:2017:617, 31. punkts, kā arī 2018. gada 21. februāris, *Matzak*, C-518/15, EU:C:2018:82, 38. punkts).
- 37 Tas, vai gan fiksētie bāzes laikposmi, gan slidošie bāzes laikposmi atbilst Direktīvas 2003/88 mērķim garantēt darba ņēmēju drošības un veselības aizsardzību, ir jānosaka, ievērojot šos apsvērumus.
- 38 Šajā ziņā jānorāda, ka fiksētie un slidošie bāzes laikposmi paši par sevi atbilst minētajam Direktīvas 2003/88 mērķim, jo tie ļauj pārbaudīt, ka darba ņēmējs nestrādā vairāk par vidēji 48 stundām nedēļā visā attiecīgajā laikposmā un ka ar viņa drošību un veselību saistītās obligātās prasības arī ir ievērotas. Šajā ziņā nav lielas nozīmes tam, vai bāzes laikposma sākums un beigas tiek noteiktas atkarībā no fiksētiem kalendārjiem datumiem vai arī atbilstoši laika ritumam.
- 39 Fiksēto bāzes laikposmu ietekme uz darba ņēmēju drošību un veselību tomēr ir atkarīga no atbilstošo apstākļu kopuma, kā, piemēram, darba veida un tā apstākļiem, kā arī, it īpaši, attiecīgajā dalībvalstī noteiktā maksimālā nedēļas darba laika un bāzes laikposma ilguma. Fiksētie bāzes laikposmi, un par to ir vienisprātis visi tiesvedības dalībnieki, atšķirībā no slidošajiem bāzes laikposmiem, var radīt situācijas, kurās darba ņēmēju drošības un veselības aizsardzības mērķis var netikt sasniegts.
- 40 Šajā ziņā jānorāda, ka fiksēta bāzes laikposma metodes rezultātā darba devējs divos secīgos fiksētos laikposmos var uzspiest darba ņēmējam intensīvu darba laiku un, pilnībā ievērojot Direktīvas 2003/88 3. un 5. pantā norādītos atpūtas laikposmus, tādējādi likt viņam vidēji pārsniegt nedēļas darba laika maksimālo robežu laikposmā, kas atbilstu tikpat ilgam slidošam bāzes laikposmam, kurš daļēji ietilpst šajos divos fiksētajos laikposmos. Šāda situācija nevar rasties, ja bāzes laikposms tiek noteikts uz slidošas bāzes, jo principā slidošo bāzes laikposmu sekas ir vidējā nedēļas darba laika pastāvīga pārrēķināšana.
- 41 Tādējādi, lai gan fiksētie un slidošie bāzes laikposmi, aplūkoti atsevišķi, paši par sevi atbilst darba ņēmēju drošības un veselības aizsardzības mērķim, divu secīgu fiksētu bāzes laikposmu kombinēšana atkarībā no maksimālā nedēļas darba laika un attiecīgās dalībvalsts noteiktā bāzes laikposma ilguma var radīt situācijas, kurās šis mērķis var tikt apdraudēts pat tad, ja ir ievēroti Direktīvas 2003/88 3. un 5. pantā norādītie atpūtas laikposmi.
- 42 Šajā gadījumā Francijas Republika ir ne tikai maksimāli izmantojusi ar Direktīvu 2003/88 tai piešķirto rīcības brīvību attiecībā uz maksimālo nedēļas darba laiku, nosakot to 48 stundas, bet tā ir arī izmantojusi šīs direktīvas 17. panta 3. punktā, skatītā kopā ar tās 19. panta pirmo daļu, paredzēto atkāpi, lai līdz sešiem mēnešiem pagarinātu bāzes laikposmu, kas tiek izmantots vidējā maksimālā nedēļas darba laika aprēķināšanai. Šādos apstākļos fiksētu bāzes laikposmu izmantošana neļauj garantēt, ka tiek ievērots 48 stundu vidējais maksimālais nedēļas darba laiks jebkurā sešu mēnešu laikposmā, kurš daļēji ietilpst divos fiksētos laikposmos.
- 43 Ņemot vērā šī sprieduma 32. un 33. punktā atgādināto judikatūru, jāuzskata, ka Direktīvas 2003/88 mērķa īstenošana, ja fiksēto bāzes laikposmu izmantošana netiktu saistīta ar mehānismiem, kas ļauj nodrošināt, ka 48 stundu vidējais maksimālais darba laiks tiek ievērots jebkurā sešu mēnešu laikposmā, kurš daļēji ietilpst divos secīgos fiksētos laikposmos, būtu apdraudēta.

- 44 Turklāt ir jāatgādina, ka atbilstoši Direktīvas 2003/88 19. panta otrajai daļai, ja dalībvalsts vēlas pagarināt bāzes laikposmu līdz sešiem mēnešiem, par to ir jānoslēdz koplīgums vai nolīgums starp sociālajiem partneriem. Gadījumā, ja šīs direktīvas 19. panta pirmajā daļā norādītais bāzes laikposms ir noteikts pēc fiksētas bāzes, tas var novest pie tā, ka sešu mēnešu laikposmā, kurš daļēji ietilpst divos secīgos fiksētos laikposmos, darba ņēmējs ir spiests strādāt vidēji vairāk nekā 48 stundas nedēļā, par ko nav noslēgts koplīgums vai nolīgums starp sociālajiem partneriem. Tādējādi šis laikposms, kurš daļēji ietilpst citos laikposmos, var novest pie situācijām, kas faktiski ir iespējamās tikai minētās direktīvas 19. panta otrajā daļā norādītajā bāzes laikposmā. Šāda rezultāta sekas būtu šajā tiesību normā paredzētās atkāpes iedarbības iedragāšana.
- 45 Līdz ar to iesniedzējtiesai ir jāpārbauda, vai pamatlietā aplūkotajā valsts tiesiskajā regulējumā ir paredzēti mehānismi, kas, kā tas izriet no šī sprieduma 43. punkta, ļauj nodrošināt, ka tiek ievērots 48 stundu maksimālais vidējais nedēļas darba laiks katrā sešu mēnešu laikposmā, kurš daļēji ietilpst divos secīgos fiksētos laikposmos.
- 46 Turklāt jāatgādina, ka procesuālie noteikumi prasībām, kas paredzētas, lai aizsargātu tiesības, kuras attiecīgajām personām ir noteiktas Savienības tiesībās, nedrīkst būt nelabvēlīgāki par noteikumiem, kas attiecas uz līdzīgām prasībām saskaņā ar valsts iekšējām tiesībām (līdzvērtības princips), un nedrīkst padarīt par praktiski neiespējamu vai pārmērīgi apgrūtināt to tiesību izmantošanu, kas piešķirtas ar Savienības tiesību sistēmu (efektivitātes princips) (spriedums, 2018. gada 24. oktobris, XC u.c., C-234/17, EU:C:2018:853, 22. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra).
- 47 Konkrētāk, attiecībā uz efektivitātes principu iesniedzējtiesai it īpaši ir jāpārbauda to prasību efektivitāte, kas valsts tiesībās ir paredzētas attiecīgajiem darba ņēmējiem, lai, vajadzības gadījumā izmantojot paātrinātas vai pagaidu noregulējuma procedūras, nekavējoties izbeigtu jebkuru praksi, kas neatbilst Direktīvas 2003/88 6. panta b) punkta prasībām, kādām tām ir jābūt pareizas transponēšanas valsts tiesībās rezultātā.
- 48 Ņemot vērā visus iepriekš minētos apsvērumus, uz uzdotajiem jautājumiem ir jāatbild, ka Direktīvas 2003/88 6. panta b) punkts, 16. panta b) punkts un 19. panta pirmā daļa ir jāinterpretē tādējādi, ka tiem nav pretrunā valsts tiesiskais regulējums, kurā, lai aprēķinātu vidējo nedēļas darba laiku, ir paredzēti bāzes laikposmi, kas sākas un beidzas fiksētos kalendāra datumos, ar nosacījumu, ka šajā tiesiskajā regulējumā ir paredzēti mehānismi, lai nodrošinātu, ka 48 stundu vidējais maksimālais nedēļas darba laiks tiek ievērots jebkurā sešu mēnešu laikposmā, kurš daļēji ietilpst divos secīgos fiksētos laikposmos.

Par tiesāšanās izdevumiem

- 49 Attiecībā uz pamatlietas pusēm šī tiesvedība ir stadija procesā, kuru izskata iesniedzējtiesa, un tā lemj par tiesāšanās izdevumiem. Izdevumi, kas radušies, iesniedzot apsvērumus Tiesai, un kas nav minēto pušu izdevumi, nav atlīdzināmi.

Ar šādu pamatojumu Tiesa (otrā palāta) nospriež:

Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2003/88/EK (2003. gada 4. novembris) par konkrētiem darba laika organizēšanas aspektiem 6. panta b) punkts, 16. panta b) punkts un 19. panta pirmā daļa ir jāinterpretē tādējādi, ka tiem nav pretrunā valsts tiesiskais regulējums, kurā, lai aprēķinātu vidējo nedēļas darba laiku, ir paredzēti bāzes laikposmi, kas sākas un beidzas fiksētos kalendāra datumos, ar nosacījumu, ka šajā tiesiskajā regulējumā ir paredzēti mehānismi, lai nodrošinātu, ka 48 stundu vidējais maksimālais nedēļas darba laiks tiek ievērots jebkurā sešu mēnešu laikposmā, kurš daļēji ietilpst divos secīgos fiksētos laikposmos.

[Paraksti]